

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

раніше знання, що зумовлює високий творчий потенціал особистості, оскільки людина встановлює взаємозв'язки нового формату із старою та новою інформацією. Р. Зінчук досліджуючи процес творчості розробив власну систему еволюції від елементарного наміру до об'єктивної дії. Відповідно до наукового вчення початковим є намір, зазвичай він носить характер індивідуальної вигоди, далі індивід продумає систему дій задля досягнення відповідного результату і коли виявляє, що в нього не достатньо ресурсу починає проявляти творчість. В даному випадку творчість розуміється автором, як процес заміщення необхідних компонентів тими які вже є, тому в кінцевому результаті виходить абсолютно новий продукт. Т. Меткович аналізуючи процес творчості прийшов до висновку, що в його основі є бажання індивіда самореалізовуватись через активну взаємодію із навколишнім середовищем, модифікуючи його таким чином, щоб йому було комфортно там жити [1; 3].

Висновки. Творчість – це об'ємна характеристика індивіда, яка визначається сукупністю психологічних характеристик особистості, що створюють основу для експериментування та створення нової теорії чи продукту у співвідношенні вмінь та якості.

Список використаних джерел

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. – Київ, 2014. – 137 с.
2. Волчанова Н. Індивідуальна робота з обдарованими дітьми / Н. Волчанова // Рідна школа. – 2000. – № 6. – С. 77-79.
3. Низова М.М. Розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобом української народної іграшки / М.М Низова: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра: 053 Психологія. – Суми, 2020. – 102 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка / Т.І. Поніманська: навч. пос. Київ, 2006. – 456 с.
5. Толстих Х. Розвиваємо творчу уяву / Х. Толстих // Початкова школа. – 2002. – № 4. – С. 33-47.

УДК [159.922.8:159.9.019.4]:316.48

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Михайлова Тетяна, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», II курс, РДГУ

Керівник: Павелків Р.В, доктор психол. наук, професор

Складна соціально-економічна та політична ситуація в країні детермінує умови для посилення негативних тенденцій у становленні особистості підростаючого покоління. Конфлікти є невід'ємною частиною життя кожної людини, але той вплив, який вони матимуть, залежить від того, якою мірою у підлітковому віці будуть сформовані навички ведення конструктивного діалогу та засвоєні шляхи виходу з конфліктних ситуацій.

Проблема конфліктів досить широко досліджена науковцями різних галузей, зокрема, філософії (Ф. Аквінський, Т. Мор, Е. Роттердамський, Ф. Рабле, Ф. Бекон, Г. Зиммель, Л. Козер та ін.), соціології (П. Гриффін, І. Могилевський, Ю. Запрудський, А. Здравомислов та ін.), психології (М. Шериф, Д. Рапопорт, Р. Доз, Л. Томпсон, К. Томас) та педагогіки (А. Рояк, Т Юферова, В. Афонькова, Л. Славина, Т Драгунова, О. Первишева та ін.). Однак соціокультурні зміни у суспільстві не дозволяють користуватися виключно попередніми досягненнями у розв'язанні конфліктів.

Конфлікт як біполярне явище передбачає протистояння двох принципових позицій та проявляється в діяльності обох сторін з метою подолання суперечностей. Окрім того, дві сторони конфлікту представлені активними суб'єктами. Цікавим, на нашу думку, є трактування характеру виникнення конфліктів і визначення поняття конфлікту

представниками ситуаційного підходу до конфліктів. Так, У. Клар описує конфліктну особистість як людину, яка приймає участь в конфліктних взаємодіях, тобто має велику тенденцію сприймати ситуації як конфліктні, або визначає як людину, схильну до конфліктної реакції на певні обставини. На думку К. Хорні, конфлікт може бути особливістю «невротичної особистості», тобто людина невротично реагує на життєві ситуації, які не провокують конфліктну поведінку у здорової людини [4].

Мета дослідження – проаналізувати особливості поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підлітковий вік – це складний перехід від дитинства до дорослості, коли відбувається переплітання суперечливих тенденцій розвитку [3]. Цей вік відрізняється емоційною нестабільністю та імпульсивною поведінкою. Підлітки часто спочатку роблять, а потім думають про те, що вони зробили, водночас розуміючи, що слід вчинити навпаки. Помітний розвиток набувають вольові якості: наполегливість, завзятість у досягненні цілей, вміння долати перешкоди та труднощі. Емоційні стани підлітка можуть раптово змінюватися з різними переходами від надмірної рухливості до спокою, від піднесення до байдужості [1].

Дослідники відзначають, що на поведінку підлітка впливають наступні особливості взаємин: положення «вигнанця» у класі, нарікання з боку вчителів та однокласників (А. Белкін, А. Лічко, В. Степанов та ін.). Можливо відчуження підлітків від школи відбувається внаслідок нетактовності, дратівливості вчителів стосовно підлітка, байдужості дорослих, у яких відсутні елементарні знання про причини і форми прояву педагогічної занедбаності [2, с. 24]. У зв'язку з появою у підлітків нових психологічних особливостей інколи їхні стосунки з дорослими та однолітками супроводжуються конфліктами, негативними формами поведінки, зокрема, проявами агресії, упертості. Це пов'язано, як правило, з прагненням до самостійності, яку дорослі не сприймають і не підтримують. Підлітки хочуть, щоб з їхніми думками, бажаннями та настроями рахувалися, вони не терплять недовіри, байдужості, насмішок, нотацій, особливо у присутності друзів. Однак прояви негативних форм поведінки і конфліктність підлітків не є неминучими. Компетентні, досвідчені батьки і вчителі знають, що передбачити та попередити конфлікт легше, ніж подолати його наслідки, і відповідно вибудовують свою взаємодію з підлітками. Як правило, вони дбайливо і з розумінням ставляться до внутрішнього світу, переживань, захоплень дитини, труднощів і особистісних проблем, поєднують високий рівень вимог з високою повагою до її особистості. Це робить дорослих значущими і потрібними підлітку. А бути значущим і потрібним - означає розділити його тривоги і сумніви, стати другом, у якого можна шукати підтримки, відповіді на свої запитання, що можливо лише за взаємної відвертості і довіри, розуміння і співчуття [2, с. 26-27].

У проведеному нами емпіричному дослідженні особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях приймали участь 38 респондентів віком від 14 до 15 років. З метою визначення типу поведінки особистості у конфліктній ситуації ми застосували тест Томаса-Кілмена (рис.1). В ході дослідження у респондентів виявлено декілька стилів конфліктності, тому підсумовуємо результати. Визначено, що найбільш вираженим типом конфліктності у підлітків є тип «уникнення» (32%), котрий свідчить про пасивність підлітків у відстоюванні своїх прав. Перенесення відповідальності за розв'язання проблеми на інших спрацьовує в ситуаціях, коли напруженість конфлікту досить висока і її необхідно послабити; якщо рішення настільки незначні, що не слід витрачати сили на їхню зміну; якщо потрібно виграти час на збирання доказів і підтримку іншого рішення; якщо виникає відчуття, що інші мають більше шансів на розв'язання проблеми.

Для 28% підлітків притаманний тип «суперництва», тобто у поведінці домінує прагнення досягти задоволення власних інтересів, незважаючи на інтереси інших. Притаманною є активність дій та вольових зусиль, орієнтація на власні ідеали та здібності.

Значна кількість досліджуваних обрали тип «компроміс» (18%). Цей тип передбачає здатність поступатися своїми інтересами обома учасниками конфлікту. Прагнення прийняти

рішення, що задовольняє обидві сторони, спрацьовує в ситуаціях, якщо ці сторони мають однакову владу, але протилежні інтереси.

Менш вираженим є тип конфліктності «пристосування» (12%), що передбачає принесення в жертву власних інтересів заради іншого. Найменш вираженим типом конфліктності серед підлітків є тип «співпраця» (10%), що свідчить про активну участь у розв'язанні конфлікту з відстоюванням як своїх інтересів, так і інтересів інших. Спільне обговорення проблем та потреб сторін спрацьовує в ситуаціях, де рішення є важливим для обох сторін; якщо стосунки з підлітками довготривалі й корисні; якщо є час і можливість попрацювати над подальшим розв'язанням складної ситуації; якщо бажання обох сторін збігаються; якщо між партнерами є статусна рівновага.

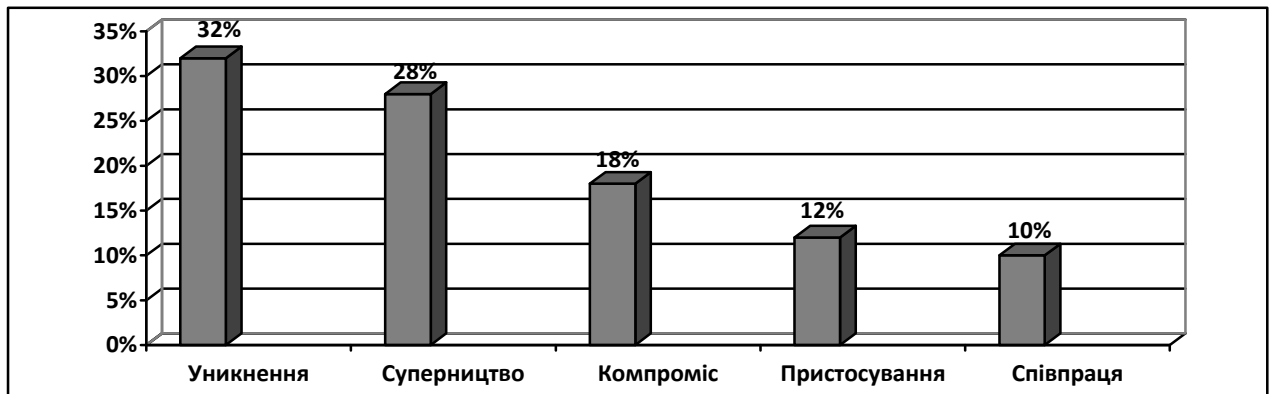

Рис.1. Показник вибору категорії «тип поведінки особистості у конфліктній ситуації»

З метою діагностики рівня агресії у підлітків ми застосували методику Басса та Дарки (рис.2). Виявлено, що більшій частині досліджуваних притаманна схильність до підозр (17%) та образ (17%). Це свідчить про схильність до недовіри та обережного ставлення до людей, яка виходить з переконання, що оточуючі хочуть завдати цій людині шкоди; прояв заздрості та ненависті до оточуючих, що обумовлені відчуттям гніву, невдоволеністю кимось конкретно або всім світом за справжні або уявні страждання. У значної частини досліджуваних переважає фізична агресія (16%), вербальна агресія (16%), непряма агресія (16%), що є свідченням використання фізичної сили щодо іншої особи; прояви негативних почуттів як через форму (сварка, крик) так і через зміст словесних звертань до інших осіб (погроза, прокляття, лайки).

Для підлітків також притаманні негативізм (7%) та дратівливість (7%). Це означає, що агресія спрямована зазвичай проти авторитету та керівництва, що може наростати від пасивного супротиву до активних дій проти вимог, правил; готовність за найменшого збудження проявляти запальність, різкість, грубість. Відчуття провини у 4% підлітків свідчить про дії щодо себе та оточуючих, які виходять із можливого переконання самої особистості в тому, що вона є поганою людиною, діє аморально.

З метою визначення домінуючої стратегії психологічного захисту у спілкуванні ми обрали методику В. В. Бойка (рис.3). Результати діагностики свідчать, що респонденти, які обрали стратегію «уникання» (45%), зазвичай «здаються без бою», покидають зону конфліктів і напруги, коли власне Я піддається атаками. При цьому підліток відверто не розтрачує енергію, емоцій і мінімально застосовує власний інтелект. У таких підлітків слабкою є вроджена енергія: ригідні емоції, посередній розум, млявий темперамент.

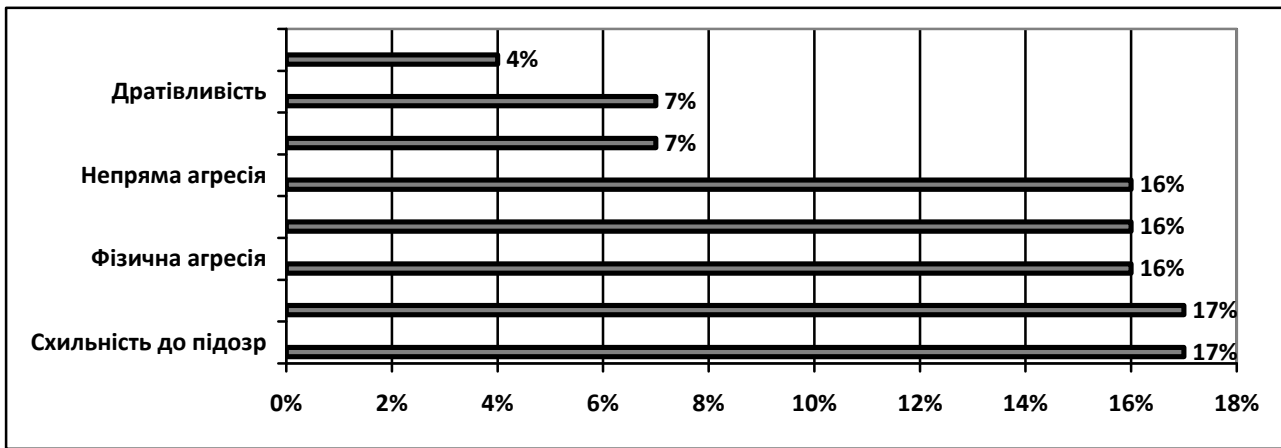

Рис.2. Показники вибору категорії «діагностики рівня агресії у підлітків»

Для значної кількості досліджуваних притаманна стратегія «агресії» (29%). Вона притаманна особам, які звикли розраховувати лише на себе та свою думку, вони часто не поважають думку інших. У взаємодії з опонентом вони займають позицію «зверху», можуть вдаватися до крайніх мір. Для 26% підлітків притаманна стратегія «миролюбства», що свідчить про психологічну стратегію захисту суб'єктної реальності особистості, у якій провідну роль відіграють інтелект і характер. Інтелект гасить або ж нейтралізує енергію емоцій у тих випадках, коли виникає загроза для «Я» особистості. Характерними особистісними рисами такого підлітка є емоційна стійкість, комунікабельність. Інтелект в комбінації з «добрим» характером створюють психогенну передумову для миролюбства.

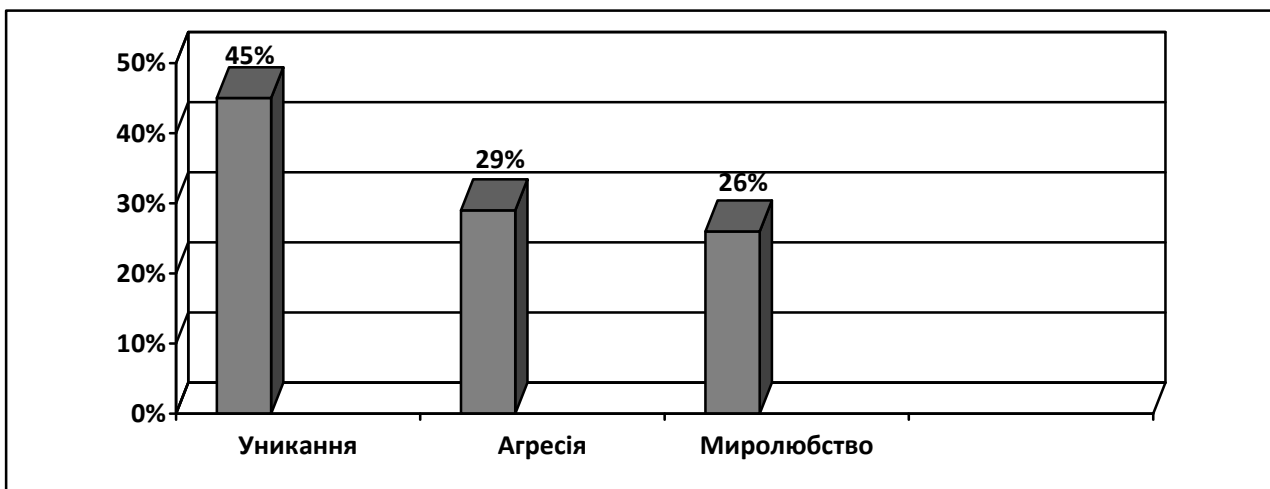

Рис.3. Показники вибору категорії «домінуючої стратегії психологічного захисту у спілкуванні»

Висновки. Результати експериментального дослідження свідчать про те, що для підлітків найбільш характерним типом поведінки у конфліктній ситуації є уникнення, тобто підлітки тримаються на відстані як від спірних питань, через які виникає конфлікт, так і від людей, до яких він причетний. У значної частини підлітків виражена агресивна поведінка, схильність до підозр та образ, фізична агресія, вербальна агресія та непряма агресія, схильність до недовіри, ненависті до оточуючих, використання фізичної сили, проявів люті.

Практика показує, що підлітки не вмюють вирішувати конфлікти, і в їх конфліктних відносинах переважають деструктивні тенденції. Для зниження гостроти подібних явищ і більш продуктивного розв'язання міжособистісних конфліктів, необхідним є їх психологічний супровід. Успішність взаємодії з підлітками вчителя, батьків та шкільного

психолога багато в чому визначається розумінням вікової специфіки конфліктності та обранням адекватних засобів і способів роботи з ними.

Список використаних джерел

1. Катков Т. А. Дослідження психологічних особливостей поведінки підлітків у конфліктній ситуації [Електронний ресурс] / Т. А. Каткова, І. С. Кривицька. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/3621/1/1-tmp39EE-%D0%9A%D0%A2%D0%90-%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D0%B2-1-2014.pdf>
2. Лобанова А. С., Калашнікова Л. В. Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К. : Вид-во «Каравела», 2017. – 470 с.
3. Резнікова О. А. Психологічні особливості поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях [Електронний ресурс] / О. А. Резнікова, О. В. Солодка. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2018/34.pdf.
4. Розуміння конфліктів за К.Хорні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://studfile.net/preview/5110936/>

УДК 159.92

РЕФЕРЕНТНА ГРУПА ОДНОЛІТКІВ ЯК ФАКТОР ПРОЯВУ КОНФЛІКТНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Михалюк Юлія, здобувачка ОС «магістр» зі спеціальності 053 Психологія Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, Україна
Керівник: **Рудюк О.В.**, кандидат психологічних наук, доцент

Соціальна та економічна нестабільність як тренд суспільного розвитку останнього десятиліття, призводять до зростання напруженості, активізації суперечностей і загострення конфліктів особистості на рівні її внутрішньої (психічної) і зовнішньої (поведінкової) активності. Небезпека деструктивних наслідків таких суперечностей і конфліктів для особистості актуалізують гостру потребу у ретельному аналізі чинників, подій і процесів, які їх проектують. Необхідність такого ретельного і всебічного вивчення конфліктогенних факторів дозволить, з одного боку, нівелювати їх негативні наслідки для особистості, а з іншого, – якнайповніше використати закладені у них позитивні можливості для її розвитку.

Велика кількість конфліктів, в яких особистість реалізує домінуючі вікові потреби у досягненні, самовираженні, самореалізації, суперництві, відстоюванні власних цінностей і позицій, – є актуальною ситуацією розвитку в юнацькому віці. Все це зумовлює актуальність психологічного вивчення (дослідження) конфліктності і конфліктної поведінки як в аспекті розуміння фундаментальних закономірностей їх прояву в юнацькому віці, так і з позицій розуміння особистісних закономірностей становлення юнака.

На сьогоднішній день конфлікти у середовищі юнаків стали невід'ємною складовою процесів їх міжособистісної взаємодії. Загострення міжособистісних стосунків в юнацькому віці зумовлені новою актуальною соціальною ситуацією розвитку юнака, яка детермінує зміни індивідуальних особливостей його особистості. Юнак часто сам створює конфліктні ситуації, з яких не може знайти конструктивного виходу, тому це інколи трансформується у проблему вищого порядку, до вирішення якої доводиться долучатися його батькам, керівництву школи, громадськості тощо. Одним із визначальних соціально-психологічних чинників виникнення та прояву конфліктної поведінки в юнацькому віці виступає референтна група однолітків.

Мета дослідження – здійснити аналіз впливу референтної групи однолітків на виникнення і прояву конфліктної поведінки в юнацькому віці.

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНЮК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «одnodітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствалення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141